

Vergaderjaar 2008–2009

22 112

Nieuwe Commissievoorstellen en initiatieven van de lidstaten van de Europese Unie

Nr. 882

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 30 juni 2009

Overeenkomstig de bestaande afspraken heb ik de eer u hierbij twee fiches aan te bieden die werden opgesteld door de werkgroep Beoordeling Nieuwe Commissievoorstellen (BNC):

1. Verordening inzake Europees programma voor aardobservatie;
2. Mededeling inzake bevordering van goed bestuur in belastingzaken (Kamerstuk 22 112, nr. 883).

De staatssecretaris van Buitenlandse Zaken,
F. C. G. M. Timmermans

Fiche: Verordening inzake Europees programma voor aardobservatie

1. Algemene gegevens

Voorstel: Voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad inzake het Europees programma voor aardobservatie (GMES) en zijn initiële operationele diensten (2011–2013)

Datum Commissiedocument: 20 mei 2009

Nr. Commissiedocument: COM(2009) 223 final

Prelex: http://ec.europa.eu/prelex/detail_dossier_real.cfm?CL=nl&DosId=198295

Nr. impact-assessment Commissie en Opinie Impact-assessment Board
SEC(2009)639
SEC(2009)640
SEC(2009)641

Behandelingstraject Raad: Raad voor Concurrentievermogen

Eerstverantwoordelijk ministerie: Economische Zaken

Rechtsbasis, stemwijze Raad, rol Europees Parlement en comitologie

- a) Het voorstel is gebaseerd op artikel 157, derde lid, van het Verdrag;
- b) Besluitvorming vindt plaats door middel van co-decisie Raad en EP (artikel 251 van het Verdrag). De besluitvormingsprocedure in de Raad is volgens gekwalificeerde meerderheid. De EP Commissie ITRE zal het voorstel behandelen.
- c) De Commissie krijgt bijstand van het nog op te richten «GMES-Comité». De regelgevingsprocedure met toetsing wordt ingesteld.

2. Samenvatting BNC-fiche

- De Commissie stelt een verordening voor om het Europese aardobservatieprogramma Global Monitoring for Environment and Security (hierna «GMES») en de financiering door de EG van initiële operationele GMES-diensten een juridische basis te geven. Het GMES programma bevindt zich tot nu toe in de ontwikkelingsfase waarin de Commissie en het Europese ruimtevaartagentschap ESA gezamenlijk investeren. De ESA richt zich met name op de ontwikkeling van satellieten en de Commissie op het opzetten van operationele diensten. Het programma is inmiddels in een stadium van voldoende technische rijpheid, zodat de eerste pan-Europese diensten in 2011 operationeel zullen zijn. Daartoe worden in 2011 en 2012 de eerste twee GMES satellieten gelanceerd, die dan door ESA zullen worden geëxploiteerd om data te leveren voor de operationele diensten. Financiering voor de ontwikkeling van diensten vindt momenteel plaats door middel van geoordeeld budget uit het 7e Kaderprogramma. Deze middelen zijn niet bestemd voor operationele doeleinden. Daartoe stelt de Commissie nu voor om € 150 miljoen aan operationele middelen te mobiliseren voor de periode tot het einde van de huidige Financiële Perspectieven 2011–2013. Met deze financiering beoogt de Commissie met name de kosten van operaties van de GMES satellieten als ook de initiële operationele fase van rampenbestrijdings- en de landmonitordiensten te kunnen dekken.
- Nederland is positief over het Commissie voorstel en de noodzakelijke stap die hiermee wordt gemaakt in het GMES programma, maar is wel

kritisch over de inhoudelijke verdeling van de middelen binnen het plafond van € 150 miljoen.

- De gemeenschap is bevoegd deze verordening vast te stellen. Het voorstel voor de verordening gebeurt in het kader van het gemeenschappelijke industriebeleid en de gemeenschap is bevoegd om bij te dragen aan de verwezenlijking van de doelstellingen daarvan (zie artikel 157 lid 3 EG). De subsidiariteits- en de proportionaliteitsbeoordeling zijn positief.

3. Samenvatting voorstel

GMES is een door de EU geleid initiatief voor observatie van de aarde. Europa heeft besloten zijn eigen operationele capaciteit voor aardobservatie te ontwikkelen in overeenstemming met de toenemende verantwoordelijkheid van de EU in Europese en internationale aangelegenheden. Met aardobservatie kan informatie worden verzameld over het milieu en omgeving, waarmee operationele informatiediensten worden opgezet voor beter milieubeheer en meer veiligheid voor de burgers. Aardobservatie maakt gebruik van satellieten en van faciliteiten die zich niet in de ruimte bevinden, waaronder lucht, zee- en grondnetwerken («in-situ netwerken»). Daarmee zal het bijvoorbeeld mogelijk zijn de natuurlijke hulpbronnen en de landgebruik efficiënter te beheren, de toestand van de oceanen en de chemische samenstelling van de atmosfeer – twee sleutelfactoren in de klimaatverandering – te monitoren, op natuurlijke en door de mens veroorzaakte catastrofes te reageren en de grensbewaking doeltreffender te maken.

De laatste dertig jaar hebben de EU, het Europees Ruimteagentschap (ESA) en hun lidstaten op het gebied van aardobservatie grote R&D inspanningen geleverd om infrastructuur en aardobservatiediensten te ontwikkelen. Het voorstel van de Commissie beoogt om de stap van pre-operationele diensten naar volledig operationele diensten te maken en daarvoor budget te mobiliseren voor de periode tot het einde van de huidige Financiële Perspectieven 2011–2013. Operationeel budget voor de initiële GMES diensten is nu noodzakelijk om zekerheid van informatiecontinuïteit te bieden aan overheidsdiensten maar ook aan commerciële dienstverleners.

- De Commissie heeft een impact assessment laten uitvoeren, dat door de Impact Assessment board is beoordeeld. Hierin zijn de verschillende opties voor Commissie actie geanalyseerd. Deze opties zijn: 1. Open methode van alleen coördinatie door de Commissie, 2. Regulerende actie en 3. Financiering vanuit de Europese Gemeenschap. In de analyse is gekeken naar de waarschijnlijkheid van het behalen van de doelstellingen en corresponderende voordelen, de totale kosten voor de Europese Gemeenschap en de lidstaten en de kosteneffectiviteit. Uit deze analyse blijkt dat de derde optie het beste scoort: Financiering vanuit de Gemeenschap.

4. Bevoegdheidsvaststelling en subsidiariteits- en proportionaliteitsoordeel

- a) De rechtsgrondslag van dit voorstel is artikel 157 lid 3 EG (industriebeleid). De Gemeenschap is op dit terrein bevoegd samen met de lidstaten. Het betreft hier dus een gedeelde bevoegdheid.
- b) Functionele toets:
 - Subsidiariteit: positief
 - Proportionaliteit: positief
 - Onderbouwing:

De subsidiariteit van het voorstel is positief omdat de lidstaten de diensten met een pan-Europees (of zelfs wereldwijd) bereik, met name

pan-Europese diensten voor landbedekking onvoldoende kunnen verwezenlijken, daar de inbreng van de verschillende lidstaten op Europees niveau moet worden samengevoegd. Voor de levering van de andere aardobservatiediensten waarop dit voorstel betrekking heeft (bv. rampenkaarten of thematische landmonitoringkaarten met een beperkter geografisch bereik) kan de EU beter zorgen om twee redenen. Ten eerste zal een meer samenhangend en gecentraliseerd beheer van inputgegevens van ruimte- of in-situ waarnemingen schaalvoordelen opleveren. Ten tweede zal gecoördineerde levering van aardobservatiediensten op het niveau van lidstaten of regio's duplicatie vermijden waardoor toezicht op de tenuitvoerlegging van EG milieuwetgeving op basis van transparante en objectieve criteria wordt verbeterd. Immers, als op lidstaatniveau geproduceerde informatie onderling niet vergelijkbaar is, zal de Commissie zich er niet van kunnen vergewissen of de milieuwetgeving in elke lidstaat naar behoren wordt nageleefd.

Het voorstel is in overeenstemming met het proportionaliteitsbeginsel omdat: 1) de operationele GMES-diensten op het gebied van landmonitoring en rampenbestrijding geen bestaande diensten vervangen maar deze aanvullen of de continuïteit ervan waarborgen en 2) de dienstverlening alleen op EU-niveau zal worden gecentraliseerd wanneer dat onontbeerlijk is.

- c) Nederland kan zich vinden in het oordeel van de Impact Assessment Board dat financiering vanuit de Europese Gemeenschap de beste optie is om de doelstellingen en corresponderende voordelen te behalen.

5. Implicaties financieel

- a) Het voorstel voorziet in een financieel kader ter grootte van € 150 miljoen ter uitvoering van de initiële operationele GMES diensten voor de periode 2011–2013. Met referentie naar punt 37 van het Inter-institutioneel Akkoord van 17 mei 2006 tussen Europees Parlement, de Raad en de Commissie betreffende de begrotingsdiscipline en een goed financieel beheer, wordt voorgesteld om € 107 miljoen uit Hoofdstuk 1A van de EU-begroting te gebruiken. Dit wordt aangevuld met € 43 miljoen uit het thematisch gebied ruimtevaart van het zevende kaderprogramma voor onderzoek. De invulling van het financiële kader ter uitvoering van de initiële GMES diensten vindt hiermee plaats binnen de bestaande financiële kaders van de EU begroting. De Lidstaten hebben de Commissie gevraagd in 2009 te komen met een inventarisatie van de operationele financieringsbehoefte voor de periode na 2013, zonder daarbij vooruit te lopen op de Financiële Perspectieven post-2013.
- b) *Financiële consequenties (incl. personele) voor rijksoverheid en/of decentrale overheden: geen*
- c) *Financiële consequenties (incl. personele) voor bedrijfsleven en burger: geen*
- d) *Administratieve lasten voor rijksoverheid, decentrale overheden: geen*
- e) *Administratieve lasten voor bedrijfsleven en burger: geen*

6. Implicaties juridisch

- a) *Consequenties voor nationale en decentrale regelgeving en/of sanctio-nering beleid: geen*
- b) *Voorgestelde datum inwerkingtreding met commentaar t.a.v. haalbaarheid: De verordening moet uiterlijk 1 januari 2011 in werking treden. Het is te verwachten dat in de tussenliggende tijd tot een positieve beslissing van de Raad en het Europees Parlement wordt gekomen.*
- c) *Wenselijkheid evaluatie-/horizonbepaling: De Commissie voorziet*

uiterlijk 31 december 2012 een tussentijds evaluatieverslag in te dienen bij het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's.

7. Implicaties voor uitvoering en handhaving

- a) *Uitvoerbaarheid*: n.v.t.
- b) *Handhaafbaarheid*: n.v.t.

8. Implicaties voor ontwikkelingslanden

In het algemeen kan worden gesteld dat de GMES diensten een globale dekking zullen hebben en op die manier door ontwikkelingslanden over de hele wereld kunnen worden gebruikt.

Binnen het GMES programma is er een separaat GMES-Afrika initiatief dat zich richt op Afrika. Het initiatief is ondersteunend aan een aantal actiepunten die zijn opgesteld in het EU-Afrika strategische partnerschap, met name hoofdstuk 8: wetenschap, informatietechnologie en ruimtevaart. Daarnaast wordt GMES ook genoemd als instrument in de recente Commissie mededeling over de EU-strategie ter beperking van het risico op rampen in ontwikkelingslanden.

9. Nederlandse positie (belangen en eerste algemene standpunt)

Nederland ondersteunt het GMES programma en heeft belang bij operationele GMES diensten vanaf 2011. Nederland heeft ingestemd met de resolutie van de gezamenlijke ruimtevaart van 26 september 2008 over de voortgang van het Europese ruimtevaartbeleid, de raadsconclusies van 2 december 2008 over het GMES programma en de resolutie van de gezamenlijke ruimtevaart van 29 mei 2009 over de voortgang van het GMES programma binnen het Europese ruimtevaartbeleid. Nederland heeft rechtstreeks € 33 miljoen geïnvesteerd in de ontwikkeling en bouw van de GMES satellieten via het ESA ontwikkelingsprogramma GMES Space Component. In het nationale ruimtevaartbeleid zet Nederland sterk in op de ontwikkeling, bouw en exploitatie in GMES kader van het TROPOMI instrument voor atmosferemonitoring van luchtverontreiniging en broeikasgassen, waar € 68 miljoen in wordt geïnvesteerd. Deze investeringen hebben tot doel een ruimte-infrastructuur op te bouwen ten behoeve van de informatievoorziening van de operationele GMES diensten.

Het kabinetsstandpunt over GMES (Kamerstuk 24 446, nr. 28) geeft aan dat de internationaal erkende expertise in Nederland met betrekking tot water en atmosfeer thema's zijn waarop Nederland bij uitstek zijn bijdrage aan GMES kan realiseren. Het thema water omvat zowel waterkwantiteit als waterkwaliteit. Het thema atmosfeer betreft niet alleen – de oorzaken van de – klimaatverandering (zoals broeikasgassen) maar ook de kwaliteit van de lucht (mate van luchtvervuiling). Nederlandse bedrijven en instituten leveren een belangrijke bijdrage aan het opzetten van deze diensten. De afgelopen jaren heeft Nederland echter ook belangrijke expertise op het gebied van landmonitoring opgebouwd. Het voorstel voorziet een bijdrage te leveren aan de operationele kosten van de rampenbestrijdings- en landmonitoringsdiensten. Daarnaast zullen de operationele diensten van GMES de mogelijkheid gaan bieden voor nieuwe toepassingen voor zowel institutionele als commerciële doeleinden. Verder staat Nederland voor een open datapolitiek, omdat gegevens verkregen met publieke investeringen voor iedereen toegankelijk moeten zijn, met uitzondering wanneer civiele en militaire veiligheid in het geding zijn. Vrije beschikbaarheid van data zorgt er ook voor dat nieuwe bedrijvigheid zich het beste kan ontwikkelen. Voor een pan-Europees monitoringsysteem is het verder noodzakelijk dat omgevingsinformatie uit de ruimte, maar ook van in-situ

meetnetwerken snel beschikbaar zijn en tevens uitwisselbaar tussen de verschillende lidstaten.

Omdat in 2011 de eerste GMES satelliet gelanceerd zal worden, onderschrijft Nederland het belang van een juridische- en financieringsgrondslag voor de operationele fase van GMES voor de periode 2011–2013, maar wil niet vooruitlopen op het vastleggen van de financiering na 2013. Nederland ziet het door de Commissie voorgestelde budget van € 150 miljoen als een maximum bedrag, dat gefinancierd dient te worden binnen het plafond van Hoofdstuk 1A van de EU-begroting. Nederland is kritisch ten aanzien van de verdeling van de middelen binnen het plafond van € 150 miljoen. Er is binnen het totaalbudget een te laag bedrag gereserveerd voor de besturing van de GMES satellieten, wat in de initiële fase door ESA zal worden gedaan. Nederland is van mening dat eventuele tekorten niet voor rekening van de ESA lidstaten mogen komen en zal de Commissie verzoeken binnen het totaalbudget deze kostenpost de hoogste prioriteit te geven. Daarnaast is het voorstel onduidelijk over de financiering ten behoeve van verdere operationalisering van de, voor Nederland belangrijke, mariene en atmosferische diensten. Nederland zal de Commissie verzoeken om de operationalisering van alle GMES diensten gelijk te behandelen en duidelijk aan te geven hoe in de context van dit voorstel daaraan uitvoering wordt gegeven, binnen het door de Commissie voorgestelde totaalbudget.